בסוד שיח

שאול שיך

ה"אלטלנה" של הגליל

תזכורת לשנאת אחים

ביום חמישי, ג' סיון (28.5.98) התקיימה בבית העלמין של משמר הירדן לשעבר, אזכרה ל־15 הנִיבורים שנפלו בקרב הירואי על הגנת המושבה הזאת במלחמת השחרור. כתבנו "לשעבר", כי ממשמר הירדן לא נשאר זכר. לאחר שהמושבה נפלה בידי הסורים, הם מחקו אותה כליל. היום יש שם אנדרטה לזכר הנופלים, מבנה של המשטרה הצבאית ובית העלמין. כ־300 צאצאים של חברי משמר הירדן ראו, השתתפו באזכרה, שהיתה הפעם שונה בהיקפה ובסדר יומה, לרגל היובל, מלאת 50 שנה למדינה. הם הוזמנו לבקר בבית העלמין, להלך בין המצבות וכך נתודעו הנכדים, הנינים ובני משפחה אחרים לקרובים הטמונים באדמת המושבה שאיננה עוד.

הצאצאים ומלוויהם ונציגי חטיבת צה"ל הממוקמת ב"פילון", המופקדת על עצירות הזכרון השנתיות למשמר הירדן, לא שמעו גם הפעם, ביובל המדינה, את הסיפור האמיתי של נפילת משמר הירדן. היה טקס, היו מלים, היו תפילות, אבל איך באמת נפלה המושבה הזאת עוד טרם סופר.

הפלמ"ח, ההגנה וחשיוויון ההנצחה הרשמיות לא כללו בכתביהם את סיפור נפילתו של משמר הירדן. כנראה מפאת הבושה. האצ"ל לא עשה זאת מתוך בטלנות ואולי קיים אישהו פרוטוקול בארכיב של "מצורת זאב" המעלה אבק.

לא רבים הם האנשים היודעים את מה שאירע במשמר הירדן. מרדכי ליבוצקי, היום ביטוי המעלה, הקלאי פנסיונר, הוא בין הבודדים שנותרו ממשמר הירדן, שמוכן להעמיד את כתב האישום שלו בפני כל מבחן. חשוב לו מאד שהדברים יתפרסמו, במיוחד בימים אלה, כאשר מציינים יובל למדינה. זאת, משום שתי סיבות:

ביום חמישי, ג' סיון (28.5.98) התקיימה בבית העלמין של משמר הירדן לשעבר, אזכרה ל־15 הנִיבורים שנפלו בקרב הירואי על הגנת המושבה הזאת במלחמת השחרור. כתבנו "לשעבר", כי ממשמר הירדן לא נשאר זכר. לאחר שהמושבה נפלה בידי הסורים, הם מחקו אותה כליל. היום יש שם אנדרטה לזכר הנופלים, מבנה של המשטרה הצבאית ובית העלמין. כ־300 צאצאים של חברי משמר הירדן ראו, השתתפו באזכרה, שהיתה הפעם שונה בהיקפה ובסדר יומה, לרגל היובל, מלאת 50 שנה למדינה. הם הוזמנו לבקר בבית העלמין, להלך בין המצבות וכך נתודעו הנכדים, הנינים ובני משפחה אחרים לקרובים הטמונים באדמת המושבה שאיננה עוד.

הצאצאים ומלוויהם ונציגי חטיבת צה"ל הממוקמת ב"פילון", המופקדת על עצירות הזכרון השנתיות למשמר הירדן, לא שמעו גם הפעם, ביובל המדינה, את הסיפור האמיתי של נפילת משמר הירדן. היה טקס, היו מלים, היו תפילות, אבל איך באמת נפלה המושבה הזאת עוד טרם סופר.

הפלמ"ח, ההגנה וחשיוויון ההנצחה הרשמיות לא כללו בכתביהם את סיפור נפילתו של משמר הירדן. כנראה מפאת הבושה. האצ"ל לא עשה זאת מתוך בטלנות ואולי קיים אישהו פרוטוקול בארכיב של "מצורת זאב" המעלה אבק.

לא רבים הם האנשים היודעים את מה שאירע במשמר הירדן. מרדכי ליבוצקי, היום ביטוי המעלה, הקלאי פנסיונר, הוא בין הבודדים שנותרו ממשמר הירדן, שמוכן להעמיד את כתב האישום שלו בפני כל מבחן. חשוב לו מאד שהדברים יתפרסמו, במיוחד בימים אלה, כאשר מציינים יובל למדינה. זאת, משום שתי סיבות:

האחת – שהאמת ההסטורית תצא לאור והאחרת – כדי שהציבור ילמד לקח, למה יכולה להוביל שינאת אחים.

הנה תמצית הדברים:

"הישוב משמר הירדן היה מבוסס על כ־22 משפחות. בעת הקרבות היו במקום רק 7 מהן. היתר היו צעירים מפלגות בית"ר, שאליהם הצטרפו חיילי האצ"ל.

מ"ההגנה", מאחר ומשמר הירדן היה נתון לחסותה. אמרו לנו המפקדים תוציאו את האצ"ל מהמקום ונשלח לכם תגבורת, ובינתיים שלחו טיפטוף קטן מאד. התכנסנו עם מפקד האצ"ל שהיה במושבה, בוועד שמו, ואמרנו לו בגילוי־לב: לנו חשוב הישוב והמשך קיומו: ה"הגנה" עוזרת שריא תשלח תגבורת אם נוציא את האצ"ל, או תחלים: או שתעזבו את המקום או שתביאו תגבורת שלכם. משמע בוועד את הדברים. הציע שניסע למפקד האצ"ל ראז, מנחם בגין ז"ל.

נסעו אליו עם משאית של פלוגת בית"ר. שהיתה במקום ואשר נפגעה בכל צורה וצמיג־ה הצליחנו לשקמה ולהכשיר אותה לנסיעה.

"נציגות המושבה נפגשה עם מנחם בגין ביפו וסיפרה לו את הסיפור, ש"ההגנה" מתנה משלוח תגבורת ברוגטת אנשי האצ"ל מהמושבה. מציניו של בגין ולנו רמעות והוא שאל: הרי היום ניצב בפנינו אוייב משותף מה טעם ומה מקום יש למחלקות? לאחר הדיבור קצר אמר לנו: תסעו בשקט חבריה ואעשה מה שביכלת.

"למחרת הגיעו 40 לוחמים מטובי חיילי האצ"ל לחיזוק שבריה, בדרכם למשמר הירדן. עלייהד צנוטר עצרו אותם שתי מחלקות של הפלמ"ח, שיורדיו על תגבורת האצ"ל ממפקדים ב"הגנה", שכשהו טרח לעדכן אותם. תחילה ניסו אנשי הפל"ח לפרוק את כוח האצל מנשקו ומשהבינו שזה לא יעלה בידם, מנעו מהם להתקדם לעבר המושבה. אנשי האצ"ל מצאו דרך, בקשר הפנימי שליהם, לדבר עם מנחם בגין ישאלו אותו האם לפרוץ בכוח או לשוב לתל־אביב. תשובתו היתה: "לא תריה מלחמת אחים באחים, תחזרו לתל־אביב".

"3־4 בחודים מהאצ"ל הצליחו בכל זאת להסתנן למשמר הירדן והצטרפו לכוח הלוחם שניהל מלחמת גבורה נגד הסורים.

בדיעדד תגבורת ונשק יקנובה הסטערות הצבאיבית של הסורים נפלה המושבה בהסטערות רשלי־שית של האוייב.

"שלוש פעמים הסטערו הסורים בכח נד־ל על משמר הירדן. בכוחנו הרל הדפנו את ההתקפה הראשונה. שבה הסבנו נוק־ב לצבא הסירי ומאות מאנשיו נהרגו. בשעת לילה אספנו את הנשק של ההרוגים והפצועים מבין הסורים ונערכנו להתקפה השניה. גם אותה הדפנו, אולם לאחר הסטערות השלישית, כשאזל הכוח ותגבורת לא באה, החלטנו על נציעה.

"הייתי אז סגן המא"ז ומפקד אזור! ונפלתי בשבי יחד עם כל מי שרק היה במושבה. כ־40 במספר. הובילו אותנו לדמשק ושם כמי שירע ערבית, שימשתי כנתוך ראשי וכמתורגמן לאחרים. הסורים רצו לדעת את מיקומה של הבגדה שהובילה מפשטר הירדן לאילת השחר וישרהה. לדעתם, כ־850 לוחמים. הסברתי להם שוב ושוב שלא היתה מנהרה ואין מנידר והם התקשו להאמין לי. הם לא הצליחו לקלוט, כי כוח כה קטן הצליח להדוף שיוש הסטערויות של חילי הצבא הסירי, שה־ציפורים נגשה מקפרקל יעד ראש. אגב, מאחר יותר ניסה צה"ל רשוב לכבוש את משמר הירדן ונכשל. תוך בדי פסיגת אבירות.

"אין ספק כלל שעם עוד עשרה לוחמים יעור יעקב נשק, היינו מצליחים לעמוד מולם ולהדליל את משמר הירדן, אבל שינאת אחים חפילה את המושבה.

"14 חודש היינו בשבי הסורי ילאחר הסכמי שביתת הנשק חזרנו הביתה. בתיחקור מיד לאחר שובנו, בנוכחות המפקדים המקומיים ואחרים, סיפרתי את פרשת שתי המחלקות מהפל"ח שעיכבו את התגבורת של האצ"ל ואת התנאי שהתנו מפקדי ר"הגנה" למשלוח סיוע למשמר הירדן. איש לא קם לסתור את דברי. איש לא הכחיש את כל הטענות שהעליתי. היה שם עתנאי אחד שאמר לי, אם נ־ שאתה אומר אינו נכון, יתכעו אותך לדיני ישראל קנס כספי נכבד כפיצויים. אמרתי מיד שאני מוכן לדתבע ולעמוד לדין וכי שאומר או יורע שאינני מדייק בפרטים שיקום ויסתור את דברי.

"שנים עוד ניצולים שיכולים לאשר את דברי ובינהיים מפעם לפעם אני מכתיב לאשתי הטעי זכרונות, כדי להוציא לאור את הפרשה הזאת של נפילת משמר הירדן. אני מרגיש חובה לפרסם לפחות אישזהי חוברת, שבה יהיו כל הפרטים וכל השמות שאני יכול, שיהיה למען ההסטוריה.

באוירה של היום חשוב מאד שדברים כאלה יבואו לידיעת הציבור, כדי שהכל יראו למד יכולה לנרום שינאת־אחים. אני חייב את זה גם לנופלים, שעמדו בגבורה בקרב הזה עד שפיחה נשמתם."

דברי מרדכי ליבוצקי, איש האדמה. ישר־דרך, שדלתו פתוחה בפני כל מי שיבקש לחקור את מזכרת העוון ששמר משמר הירדן.

מצער מאד שאותם אלה שטיפחו את שינאת האחים אז, עושים זאת גם היום ובת נ' בכת א.

מחצרות אדמו"רים וחסידים

האדמו"ר שובר המטבעות

ומה כתב נשיא הדור ביימנו בשעות הראשונות במעצרו? לא יאומנו כוחות הנפש סיש לצדדיקי אמת.

"... הנני צריך להכין את עצמי להנהגה אחרת, למצב אחר, מצב של אסיר. מצב כזה אשר עד היום לא ידעתיו... ומחוייב הנני להתערל בזה בכדי שלא להיכתל ושלא לפחות, למען אשר אוכל החזיק מעמד פרשת שתי ימין ושמאל אשר האלטית. לבלי לתת את נאון יעקב למרמס, וד' הוא יחזקני. עוד לא עברו שלוש שעות וכבר הנני עייף, אין בי מהוט. ראשי יכאב לי במאד, לבבי יכאב וגם דיקר בצדי השמאלית. נוסף על כולם הכאב בגרון. בשעה זו עלי לבלי שים־לב אל כל כאבי גופי לעומת כאב נפשי, ונפשי תכאב לי במאד. אנא ה' הביטה וראה בעויני עמך, הלא לא אותי הושיבו במאסר, ולא אותי הם חפצם לענות, כי אני מה אני, רק מה שהנני נוזע אבות קדושים ואחד האבנים אשר עמודי יצרות ה' חצרות התורה נשענים עליהם. אנא ה'... עוד המישה מינוט ויהיה שעה החמישית. מה טוב היה אם היו מביאים לי את ילקטי והיו נותנים לי להתפלל כאן בחדר הזה. מי יודע אפשר בגלל זאת הובאתי הנה. כי מי שאמר והיה העולם, שגזר אשר במבוא הבהיר – מקום שם ישבתי בתחילת בוא' – יבוא ביום פלוני ובשעה פלונית איש יהודי ויאמר שם ברכת השחר ושיר של פגעים. הוא יתברך גזר אשר במקום זה יתפלל איש יהודי, ולהביא כוונה עליונה סתומה ונעלמה זו מהכח אל הפועל. הלא אי־אפשר היה באופן אחר... וכן איש יהודי הבא לשם צריך לכונן את המח ולב לאמר שם פסוקי תורה, פסוקי תהילים, ולחשוב מחשבות ביחוד אין סוף ברוך הוא, ביחוד גמור, אשר מלוא כל הארץ כבודו, גם במערות פרידים, ובהיכלי שואפי רם".

נאון יעקב תפארת החסידות.

* * *

ביום שני הקרוב כא' סיון יחול יום הזיכרון לרבי שלמה שפירא זצ"ל, מי שהיה אב"ד מונקאטש. אביו, הרהק"ר אליעזר כהן כאב"ד לאונגוב ("יודעי בינה" על התורה) וסבו הלא הוא רבי צבי אלימלך מדינוב זצוק"ל, בעל "בני יששכר" המצוי בכל בית חסידי.

השכים לתפתם של צדיקי זמנו, הרה"ק: אשר מרופשיץ, צבי היהש מרימינוב, מאיר מפרימישלאן, ישראל מרוז'ין, חיים מצאנז, אליעזר מרד'יקוב – כולם זצוק"ל.

אלפי חסידים נסעו אליו לשמוע תורה מפיו ולראות את פניו "שהיו כאש להוהב, בוער תמיד לא תכבה". אפשר לכתוב עליו ספר שלם ואני לא באתי אלא להתמקד במיוחדות: בנו הגה"צ בעל "דרכי תשובה" ובנכדו, האדמו"ר, שכיהן אף הוא כאב"ד מונקטש העידו עליו, ש"לא עברו אצלו סיתין נשמי כלי נטילת ידיים" לאמור: לא היה ישן מעבר לחצי שעה ברציפות. למרות זאת, היה בעל כוח פיזי רב ונוף מוצק ולא היה ניכר עליו פרישותו מכל תענוני העולם הזה.

"בעוגם גבורתו היה שובר מטבע ממתכת קשה לשניים", ללא כל מאמץ מיוחד.

בשנת תרנ"ג מיום א' דר"ה והלאה, החל בהכנות לפעירת נשמתו מהעולם הזה, "כי נתגלה לו מן השמים שבא עיתו". בליל כ"א סיון ציווה לקרוא לבני משפחתו. משאלה באו, השליך עצמו ארצה בפיושט ידיים ורגליים ככהן גדול בעבודת יום הכיפורים. לאחר מכן "הלך לנשק השם הקדוש שכמותה ונת עלף ויגוע אל עמיו".

* * *

ביום ראשון הקרוב, כ' בסיון בו חל "חדש ימים", ער אשר יצא שליו התאויה מאפם של האוכלים המתאוים בקבורות התאוה (כ' באייר – כ' בסיון), שרשעים הצטערו והלכו עד חודש ימים. ומגדלים חובות ליום חייב ובימים זה היה שראן של פרעות מסך הצלב (גזירות בלוריים) במסך הצלב השני, ד' תת קל"א, והראשונים ל"ל חיברו קינות וסליחות ליום הזה.

גם בשנת ה'ת"ח היה ביום זה שיא ההתעללות ביהודי אוקראינה וסביבתה ביאמה פולין וכנופיות חמלניצקי. המכה ביהודי נעמידוב היה הזוועתי מבין הפרעות באותם ימים. כ־300 קהילות נחרבו ויותר ממאה אלף יהודים ברצחנו ה־ד בתקופה זו. "ועד ארבע ארצות" הודה כי יתענו ב־כ' סיוון, "לפי שאינו חל בשבת".

מסופר על הקדושים בעיר בלוייש שבצרפת שהלכו בשמחת אל המוקד כאילו נכנסו לחופה ושיבחו וימרו לה' אלוקי ישראל. בהגיע האש אל ירי הכוהנים מבין הנרנוים לשריפה, נעשה נס גדול, שנשרפו החבלים והם לא ניבוו כלל ויצאו שלמים. ואז, "צוזה את עבדיו להחזירם לבית מוקריהם, הכה ויפצוע, הכום באלות ובמקלות־תם" (לשון הסליחה לכ' סיוון).

דורשי רשומות כתבו, כי נזירת המן אשר נתבטלה נרחבה לשנת ת"ח ושנה זו נרמזת במגילת אסתר באותיות גדולות: ת' של "ותכתוב אסתר המלכה" ואות ה' של "חתר בדפס".

* * *

ביום שלישי שחלף, טו' סיון, ציינו חסידי חב"ד רי בכל

את' ואתר את היום הזה, שבו התחילה פרשת המאסר והגאולה של האדמו"ר הרי"ץ יצוק"ל, חותנו של האדמו"ר מלובביץ' זי"ע.

עורכת המוסף: נעמי גולן